

DE PEDAGOGIEK VAN EMMI PIKLER

'Je gaat anders *naar* kinderen kijken'

Met de aandacht voor de kwaliteit in de babygroepen, komt de pedagogiek van Emmi Pikler ook weer meer onder de aandacht. Wat houdt deze pedagogiek in? Onze hoofdredacteur Marike Vroom nam een kijkje op de Pikler-babygroep van Kino kinderopvang in Amsterdam.

TEKST **MARIKE VROOM** FOTO'S **IRENE SIKKES**

Ik zit op de grond in de babygroep. De ruimte is met een hekje verdeeld in tweeën. Aan mijn kant spelen de lopende en kruipende baby's. Aan de andere kant is er ruimte voor verschonen, eten en voor de baby's die op de grond liggen en nog niet mobiel zijn. Als je goed kijkt, zijn er een paar dingen die opvallen. Pm'er en Pikler-pedagoog Noortje Brul (op de foto hieronder) beweegt zich tussen de kinderen, maar speelt bewust niet met ze. Ze legt speelgoed klaar en

vertelt de kinderen wat ze doet. Ook het speelgoed is anders dan normaal. Ik zie veel bakjes, ringen, bekertjes en veel houten speelgoed. En een laag, houten klimmeubel waar baby's overheen kunnen kruipen en lopen.

Aan de andere kant van het hekje zijn de andere twee pm'ers bezig. Eentje is een baby aan het verschonen en ook dat gaat 'anders': de baby ligt niet op de rug maar staat. Hij houdt zich vast aan het hekje en pakt doekjes van de plank terwijl de pm'er de romper losmaakt. Ondertussen legt de pm'er precies uit aan de baby wat ze gaat doen.

'Je gaat echt op een andere manier naar kinderen kijken'

Noortjes collega heeft ondertussen eten klaargezet voor twee dreumesen. Ze gaan zitten op de stoeltjes bij het lage tafeltje. Voor hen staat een glas water en een bord met warm eten. Ze gaan zelfstandig eten terwijl de pm'er uitlegt wat er op hun bordje ligt. Ondertussen ligt twee meter verderop een baby op haar buik te spelen met een bakje. Het is een rustig tafereeltje. De kinderen vermaken zich en er wordt nauwelijks gehuild.

RUST EN AFSTEMMING

Kino kinderopvang is een klein kinderdagverblijf met twee groepen. Sinds de opening, zes jaar geleden, is eigenares Irene Sikkes in de babygroep met de Pikler-pedagogiek gaan werken. Wat haar zo aanspreekt in Pikler's pedagogiek is de rust en het afstemmen op ieder kind. 'Ieder kind wordt krachtig geboren. In onze gehaaste maatschappij wordt vaak voorbij gegaan aan wat kinderen zelf kunnen en worden ze uit hun kracht gehaald. Wij kijken heel zorgvuldig naar de behoeftes van ieder kind. Die kunnen ze al van heel jong af aan goed duidelijk maken.' De Pikler-pedagogiek kun je niet van de ene op de andere dag invoeren. 'Het heeft tijd nodig, het is een heel proces. Het vergroot je bewustzijn en je komt steeds dieper in je eigen leerproces. Je gaat echt op een andere manier naar kinderen kijken. Iets wat je baan als pedagogisch medewerker verrijkt.'

KINDVOLGEND

Pedagogisch medewerker Noortje Brul is Pikler-pedagoog en werkt sinds 5 jaar bij Kino. Ze zou niet anders meer willen, al moest ze ook wennen in het begin. 'Voor je gevoel moet je af en toe op je handen zitten. We bemoeien ons zo min mogelijk met het spel van kinderen. Als je dit als pm'er over gaat nemen, verhinder je dat een kind zelf ontdekkingen doet. We geven baby's alle ruimte om hun eigen lijf, de ruimte en het spelmateriaal te ontdekken. Ze doen dit vanuit hun eigen nieuwsgierigheid en drang om te ontdekken. Ze hebben een intrinsieke motivatie.

Als ze contact zoeken, gaat het ze er vaak om of ze zich door jou gezien voelen. Als dat zo is, dan kunnen ze heerlijk zelf spelen. Het is niet zo dat we niet reageren als een kind wat komt brengen of begint te praten. Maar we nemen het spel niet over.' Uitgangspunt van Pikler's pedagogiek is dat baby's tijdens de verzorging zoveel een-op-een-aandacht krijgen, dat ze daarna 'verzadigd' zijn en zelfstandig kunnen spelen. Bij het verschonen vertelt de pm'er van te voren wat ze gaat doen en praat veel met de baby. De baby wordt ook niet gedwongen op de rug te liggen, maar de pedagogisch medewerker volgt het kind in de bewegingen. Dat betekent dus vaak staand verschonen of als de baby op de buik ligt. Het geven van de fles of het kind begeleiden bij het eten is ook een moment voor gesprekjes. >

WIE WAS EMMI PIKLER?

Kinderarts Emmi Pikler werd in 1902 in Wenen geboren. Haar leermeesters stonden bekend als zeer progressief in hun benadering van jonge kinderen: de nadruk lag op het belang van vrije beweging en spel en op respectvol omgaan met het kind. Toen Pikler in 1931 een dochter kreeg, besloten zij en haar man hun kind nooit te forceren in haar ontwikkeling. Ze wilden haar eigen ritme respecteren en de mogelijkheid geven haar eigen initiatief in beweging en spel te volgen. Emmi Pikler werd bevestigd in haar hypothese dat een kind - wanneer het de kans krijgt te onderzoeken en te leren in zijn eigen tempo - beter leert zitten, staan, spreken en denken dan een kind dat gestimuleerd of geholpen wordt in zijn ontwikkeling. Direct na de Tweede Wereldoorlog werd Pikler gevraagd de leiding op zich te nemen van een kindertehuis in Boedapest. Na de positieve ervaringen met ouders in haar kinderartsenpraktijk, besloot ze de zorg in het kindertehuis op dezelfde manier te organiseren. Ze deed ook uitgebreid onderzoek naar de psychomotorische ontwikkeling van baby's en peuters die in het kindertehuis opgroeiden. De resultaten werden bekend gemaakt in wetenschappelijke tijdschriften, haar boek en lezingen op internationale conferenties. Emmi Pikler bleef vrijwel tot het eind van haar leven actief in het kindertehuis. Ze overleed in 1984.

Meer informatie over de Piklerpedagogiek vind je op de website van de Emmi Pikler Stichting Nederland, www.pikler.nl.

'In onze gehaaste maatschappij wordt vaak voorbij gegaan aan wat kinderen zelf kunnen'

'We werken compleet kindvolgend', vertelt Noortje. 'Als een kind moe is, kan het slapen en als het honger heeft, eten. Kinderen geven vorm aan hun eigen spel en wij passen de materialen aan op de interesses van de kinderen. Hierdoor ontstaat er heel betrokken spel omdat kinderen hun eigen belangstelling volgen. Ze leren daar meer van dan ze van ons zouden leren.'

DE PIJLERS VAN DE PIKLERPEDAGOGIEK

- > Ongestoord laten bewegen en spelen in eigen tempo en op eigen initiatief. De volwassene is op de achtergrond aanwezig. Wanneer de volwassene het kind namelijk voortdurend bezighoudt, amuseert, helpt, stimuleert of prijst, dan krijgt het niet de mogelijkheid om uit zichzelf te bewegen en te spelen. Het wordt zo passief, hulpeloos en onzelfstandig, volgens Pikler. Belangrijk zijn een harde ondergrond, voldoende bewegingsruimte en soepele kleding.
- > Speelgoed: de voorkeur gaat uit naar objecten die een baby aanzetten tot activiteit en creativiteit. Het levert een baby veel nieuwe inzichten op wanneer hij het speelgoed zelf vast heeft en beweegt en ontdekt wat hij er allemaal mee kan.
- > Een voorbereide omgeving die steeds opnieuw op de ontwikkelingsfasen of spelbehoeften van de aanwezige kinderen is afgestemd.
- > Intensieve aandacht tijdens de verzorging. Tijdens deze dagelijkse, intieme momenten kan een veilige hechting ontstaan.

SPELMATERIAAL

Ook het spelmateriaal is anders bij Pikler. 'Vooral open-eindmaterialen zoals bakjes, emmertjes, lepels, houtblokjes, lapjes en mandjes,' vertelt Noortje. 'Daar ontdekken ze iedere keer weer wat anders aan en gedurende hun ontwikkeling spelen ze er verschillend type

spel mee.' Wat er echt niet inkomt: 'Speelgoed met batterijen, lichtjes en geluid. Daar kunnen baby's weinig mee. We hangen ook geen mobiel of babygym boven een baby. Jonge baby's kunnen zich daar nauwelijks aan onttrekken en kunnen overprikkeld raken. We willen hen juist alle ruimte geven om het mooiste speelgoed te ontdekken: hun handen.'

HARDE VLOER

Baby's liggen op de harde vloer. Alleen de heel jonge baby's liggen op een zacht kleedje. 'De vloer geeft feedback aan de bewegingen van hun lijf en stimuleert hun ontwikkeling. Ze hebben er alle bewegingsruimte om te gaan rollen, kruipen en dergelijke. Door hun lage gewicht voelt het voor hen minder hard dan voor ons volwassenen,' legt Noortje uit.

NAAR DE PEUTERGROEP

Wat Noortje zo aanspreekt in Pikler? 'Dat kinderen mens mogen zijn, met hun eigen verlangens en mogelijkheden. Ze hebben alles al in zich. Dat hoeven wij er niet in te stoppen, maar we sluiten er bij aan door goed naar ze te kijken.' Zo gaan baby's meestal met anderhalf jaar naar de peutergroep, maar dat is geen keiharde grens, vertelt Noortje. 'Ook hier kijken we naar het kind. Je wilt ze niet forceren, maar ook niet afremmen. Het is soms wel een puzzeltje met de planning.' Ook in de peutergroep worden overigens elementen van Pikler gebruikt, zoals de bewegingsvrijheid, het laag werken, het zelf kunnen kiezen, het open eindmateriaal en het kindvolgend werken. Daarnaast gebruiken ze elementen uit de pedagogiek van Montessori.

VERSCHILLENDE NIVEAUS

Eigenaar Irene Sikkes vindt dat alle pm'ers op de babygroep voor 100 procent achter deze pedagogiek moeten staan. 'Ze hebben nu nog verschillende niveaus in kennis van Pikler. Alle pm'ers volgen in ieder geval de basisopleiding van anderhalf jaar bij de Emmi Pikler stichting. Wij zouden graag iedereen opleiden tot Pikler-pedagoog maar deze driejarige opleiding is niet voor iedereen haalbaar. Wel hebben wij nu twee afgestudeerde Pikler-pedagogen op de groep en gaan we soms voor een cursus naar Boedapest. Het is een mooie gezamenlijke zoektocht en we leren iedere dag weer bij.' <